

Οι τελευταίοι καρβουνιάρηδες στήνουν ακόμη τα καμίνια τους

Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Εκπαίδευση / Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Κοινωνιολογικά (κοινωνική πρόνοια & οικογενειακά θέματα)

Στην ακριτική περιοχή της Τηλλυρίας υπάρχουν ακόμη 5-6 άτομα που κρατούν

ζωντανή μια τέχνη που τείνει να χαθεί (για πάντα).

Φωτογραφίες: Μαρία Παναγιώτου, Κυριάκος Τσιηφτές, Αντρέας Στυλιανού

Στην ακριτική περιοχή της Τηλλυρίας θα δεις ακόμη μερικά καμίνια να καίνε και τους τελευταίους καρβουνιάρηδες να τα στήνουν αριστοτεχνικά και σχεδόν ευλαβικά. «Το στήσιμο του καμινιού δεν είναι εύκολη υπόθεση», μας λέει ο κ. Αντρέας Στυλιανού, εκ των τελευταίων καρβουνοπαραγωγών της περιοχής. Η διαδικασία μέχρι να επιτευχθεί το τελικό αποτέλεσμα είναι περίπλοκη. Κάτι σαν ένα μικρό τελετουργικό.

Φωτογραφίες: Αντρέας Στυλιανού

Το πιο χοντρό ξύλο τοποθετείται όρθιο στη μέση και στη συνέχεια τα υπόλοιπα τοποθετούνται το ένα δίπλα στο άλλο, ώστε να δημιουργηθεί ένα «οικοδόμημα» που μοιάζει με πυραμίδα. Στο εσωτερικό της πυραμίδας μπαίνουν τα πιο χοντρά ξύλα, ενώ φτάνοντας προς το εξωτερικό της μέρος τοποθετούνται τα πιο λεπτά. Στην κορυφή της λοφοειδούς κυκλικής διάταξης δημιουργείται μία τρύπα, ενώ στη βάση της τοποθετούνται περιμετρικά πέτρες, αφήνοντας κενό μεταξύ των πετρών 3-4 πόντους, ώστε να «αναπνέει» το καμίνι. Πάνω στα ξύλα απλώνεται σανός, επί του οποίου στη συνέχεια τοποθετούνται τσίγκοι ή βαρέλια, για να σταθεροποιηθεί. Στο τέλος, όλη αυτή η κατασκευή καλύπτεται με χώμα, ώστε να καλυφθούν όλες οι τρύπες και να αποκλειστεί κάθε πηγή οξυγόνου από την ατμόσφαιρα, που θα προκαλούσε γρήγορη καύση και καταστροφή των κάρβουνων. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία του στησίματος του καμινιού, ο καρβουνιάρης ανάβει τα ξύλα, τοποθετώντας προσάναμμα από την τρύπα που δημιουργήθηκε προηγουμένως. Κατόπιν η τρύπα σκεπάζεται και έτσι ξεκινά η διαδικασία της καύσης πάντα υπό το άγρυπνο και έμπειρο μάτι του καρβουνιάρη.

Όλο το κακό ξεκίνησε με τις εισαγωγές. Από τότε που δόθηκαν οι άδειες εισαγωγής, τα πράγματα πηγαίνουν από το κακό στο χειρότερο. Φταίξαμε όμως και εμείς. Κάποιοι συγχωριανοί πούλησαν τις άδειές τους σε μεγάλες εταιρείες. Εμάς άδειες εξάσκησης του επαγγέλματος πλέον δεν μας δίνουν. Πώς να επιβιώσεις μετά; Πώς να ανταγωνιστείς τις εταιρείες;

Φωτογραφία: Κυριάκος Τσιηφτές

Είναι μια τέχνη που τείνει να χαθεί, ίσως, για πάντα. «Σε 5-6 χρόνια δεν θα υπάρχουν πλέον καρβουνιάρηδες», μας λέει ο κ. Αντρέας Στυλιανού. Μια τέχνη

παλιά που έθρεψε γενιές ολόκληρες, αποτελώντας επί δεκαετίες τη βασική πηγή εισοδήματος για την ντόπια οικονομία. «Τώρα μας “έφαγαν” οι εισαγωγές», προσθέτει ο ίδιος.

«Πλέον, 5-6 άτομα ασχολούνται με τα κάρβουνα. Το επάγγελμα αργοπεθαίνει όπως συμβαίνει και με άλλα παραδοσιακά, χειρωνακτικά επαγγέλματα του τόπου μας», συμπληρώνει ο κοινοτάρχης Κάτω Πύργου, κ. Νίκος Κλεάνθους, τονίζοντας περαιτέρω ότι «στο παρελθόν σε όλη την περιοχή της Τηλλυρίας -δηλαδή Πηγαίνα, Πάνω Πύργο και Κάτω Πύργο- απασχολούνταν στην παραγωγή κάρβουνων περί τις 50-60 οικογένειες, ενώ άλλοι τόσοι ασχολούνταν με την προμήθεια των ξύλων και τη μεταπώληση των κάρβουνων».

Το επάγγελμα του καρβουνιάρη ήταν ένα οικογενειακό επάγγελμα, με το οποίο ασχολούνταν όχι μόνο οι άντρες της οικογένειας, αλλά και οι γυναίκες και ενίοτε τα παιδιά. Ο κ. Αντρέας Στυλιανού έμαθε την τέχνη της παραγωγής κάρβουνων από τον πατέρα του και τον τελευταίο ενάμιση χρόνο ασχολείται επαγγελματικά με αυτήν. Πριν το έκανε ερασιτεχνικά. «Από μικρό παιδί μεγάλωσα στα καμίνια. Ο πατέρας μου ήταν καρβουνιάρης και μου έμαθε την τέχνη. Και η οικογένεια της συζύγου μου, όμως, ασχολούνταν με τα κάρβουνα», μας λέει ο κ. Αντρέας, ο οποίος είναι μάλλον ο τελευταίος που συνεχίζει την οικογενειακή παράδοση, αφού τα παιδιά του δεν σκοπεύουν να ασχοληθούν με αυτήν. «Όταν δεν έχεις να πληρώσεις πολλά μεροκάματα, τα κάρβουνα σου δίνουν ένα ικανοποιητικό εισόδημα. Εμένα με βοηθούν οι γονείς μου και η σύζυγός μου. Τα παιδιά μου δεν έχουν χρόνο να ασχοληθούν. Και να ήθελαν, όμως, σε μια πενταετία δεν θα βρίσκουμε καν ξύλα, για να κάνουμε κάρβουνα», συμπληρώνει.

Η γειτνίαση της περιοχής με το δάσος, που ήταν η βασική πηγή ξυλείας, αλλά και η απουσία άλλων επαγγελμάτων λόγω του άγονου εδάφους της περιοχής ήταν εκ των βασικών λόγων που οδήγησαν τους κατοίκους να αναζητήσουν εναλλακτικά

επαγγέλματα.

Φωτογραφία: Μαρία Παναγιώτου

Η ενασχόληση του ντόπιου πληθυσμού με τα κάρβουνα χρονολογείται από πολύ παλιά. Όπως μας εξηγεί ο κοινοτάρχης του Κάτω Πύργου: «Η γειτνίαση της περιοχής με το δάσος, που ήταν η βασική πηγή ξυλείας, αλλά και η απουσία άλλων επαγγελμάτων λόγω του άγονου εδάφους της περιοχής ήταν εκ των βασικών λόγων που οδήγησαν τους κατοίκους να αναζητήσουν εναλλακτικά επαγγέλματα».

Ειδικά, μετά την Τουρκική Εισβολή του 1974 και την αποκοπή της ευρύτερης περιοχής της Τηλλυρίας από την υπόλοιπη Κύπρο, ο κόσμος του Πύργου και των γύρω χωριών ασχολήθηκε εντονότερα με τα κάρβουνα. Ήταν, άλλωστε, μια ασχολία που απέφερε στις οικογένειες σημαντικά εισοδήματα, κρατώντας τις ταυτόχρονα στον τόπο τους. «Μετά το '74 παρατηρήθηκε αύξηση τόσο στην παραγωγή όσο και στην κατανάλωση των κάρβουνων. Σε συνδυασμό και με την ανάπτυξη του τουρισμού στην Κύπρο δόθηκε πολύ σημαντική ώθηση στην ντόπια παραγωγή. Οι χώροι εστίασης που εμφανίστηκαν τότε σε όλο το νησί, είχαν μεγάλες ανάγκες σε κάρβουνα και έτσι η περιοχή της Τηλλυρίας ως η μόνη καρβουνοπαραγωγός περιοχή του νησιού κατέστη ο βασικός τροφοδότης κάρβουνου για όλη την Κύπρο», αναφέρει ο κ. Κλεάνθους.

Και σήμερα, όμως, όπως μας πληροφορεί ο κ. Αντρέας Στυλιανού, το κυπριακό κάρβουνο εξακολουθεί να έχει ζήτηση. «Θα έπρεπε, όμως, οι εναπομείναντες καρβουνοπαραγωγοί να συμφωνούσαμε μια κοινή τιμή διάθεσης του κάρβουνου, για να συμφέρει σε όλους. Δοκιμάσαμε παλιά να κάνουμε έναν σύνδεσμο, αλλά δεν υπήρξε συμφωνία και το πράγμα δεν προχώρησε», αναφέρει ο ίδιος, προσθέτοντας ότι σήμερα προμηθεύουν με κάρβουνο υπεραγορές και περίπτερα μέχρι τη Σωτήρα Αμμοχώστου. «Τώρα βέβαια που έκλεισε το οδόφραγμα είναι δύσκολα τα πράγματα. Για να πάμε μέσω του δάσους στη Σωτήρα θέλουμε τέσσερις ώρες από τον Πύργο. Οκτώ ώρες στο τιμόνι. Και μετά να έρθεις να δεις τα καμίνια. Σκληρή δουλειά», μας λέει.

Φωτογραφία: Κυριάκος Τσιηφτές

Το επάγγελμα του καρβουνιάρη είναι πράγματι ένα επάγγελμα σκληρό, αφού οι συνθήκες εργασίας πέραν από δύσκολες είναι συνάμα και ανθυγιεινές λόγω των έντονων αναθυμιάσεων που προκαλεί η καύση των ξύλων. Στα καμίνια δεν υπάρχει τυπική μέρα ούτε σταθερό ωράριο. «Αφού ετοιμάσουμε το καμίνι και το ανάψουμε, πρέπει να το περιμένουμε 10, 15 ή ακόμα και 20 μέρες. Αυτό εξαρτάται από τον καιρό ή από την πρώτη ύλη, δηλαδή τα ξύλα. Υπήρξε καμίνι που μας πήρε μέχρι και έναν μήνα μέχρι να είναι έτοιμο», εξηγεί ο κ. Αντρέας.

«Είναι πολύ σκληρή η δουλειά μας», συμπληρώνει. «Αν δεν το ζήσεις, δεν μπορείς να το καταλάβεις. Δεν μας έμεινε ούτε σπόνδυλος ούτε χέρια ούτε πόδια. Από ωράριο δεν ξέρουμε. Το καμίνι πρέπει να το παρακολουθείς νύχτα μέρα. Το καλοκαίρι λόγω του κινδύνου για πυρκαγιές πρέπει να είναι κάποιος εκεί συνέχεια. Την περίοδο του καλοκαιριού αναγκαστικά δουλεύουμε με βάρδιες. Δεν βγαίνει αλλιώς. Τον χειμώνα είμαστε λίγο πιο χαλαροί, αλλά και πάλι λόγω των βροχών και των αέρηδων χρειάζεται παρακολούθηση. Εγώ έκανα μια παράγκα και μένω εκεί. Έχω ένα κρεβάτι, ένα γκαζάκι. Ρεύμα δεν έχω, αλλά τα καταφέρνω».

Θα έπρεπε οι εναπομείναντες καρβουνοπαραγωγοί να συμφωνούσαμε μια κοινή τιμή διάθεσης του κάρβουνου, για να συμφέρει σε όλους. Δοκιμάσαμε παλιά να κάνουμε έναν σύνδεσμο, αλλά δεν υπήρξε συμφωνία και το πράγμα δεν προχώρησε.

Φωτογραφία: Μαρία Παναγιώτου

Εντούτοις, από τα μέσα περίπου της δεκαετίας του '90, όπως μας εξηγεί ο κοινοτάρχης του Κάτω Πύργου, άρχισε η σταδιακή εγκατάλειψη του επαγγέλματος. Σε αυτό συνέτειναν αρκετοί παράγοντες, μεταξύ των οποίων και οι προαναφερθείσες δυσκολίες που συνοδεύουν το επάγγελμα, καθιστώντας το «αποτρεπτικό», κυρίως για τους νέους. Επίσης, η έλλειψη ξυλείας συνέβαλε περαιτέρω στην παρακμή του επαγγέλματος. Ίσως, όμως, ο κυριότερος λόγος που συνέβαλε σε αυτήν είναι οι εισαγωγές κάρβουνου από το εξωτερικό. «Το ξένο προϊόν είναι σαφώς φθηνότερο από το κυπριακό και ασχέτως του γεγονότος ότι το εγχώριο κάρβουνο είναι ποιοτικά ανώτερο, ο κόσμος τείνει να προτιμά το εισαγόμενο λόγω της τιμής του. Όλο αυτό αναπόφευκτα οδήγησε τους ντόπιους παραγωγούς να εγκαταλείπουν ο ένας μετά τον άλλο το επάγγελμα», εξηγεί ο κ. Νίκος Κλεάνθους.

«Το επάγγελμά μας είναι καταδικασμένο. Όλο το κακό ξεκίνησε με τις εισαγωγές. Από τότε που δόθηκαν οι άδειες εισαγωγής, τα πράγματα πηγαίνουν από το κακό στο χειρότερο. Φταίξαμε όμως και εμείς. Κάποιοι συγχωριανοί πούλησαν τις άδειές τους σε μεγάλες εταιρείες. Εμάς άδειες εξάσκησης του επαγγέλματος πλέον δεν μας δίνουν. Πώς να επιβιώσεις μετά; Πώς να ανταγωνιστείς τις εταιρείες;», συμπληρώνει ο κ. Αντρέας, προσθέτοντας ότι για να τα βγάλουν πέρα, αναγκάζονται να ρίχνουν τις τιμές και έτσι ο φαύλος κύκλος διαιωνίζεται.

Η εγκατάλειψη του επαγγέλματος αναπόφευκτα επηρέασε την περιοχή της Τηλλυρίας, η οικονομία της οποίας στηριζόταν σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγή κάρβουνων. «Ταυτόχρονα, το επάγγελμα “κρατούσε” και αρκετό κόσμο στην περιοχή, ο οποίος, όμως, με την εγκατάλειψή του άρχισε σταδιακά να φεύγει από εδώ. Αυτό υπήρξε, επίσης, μεγάλο πλήγμα για την ακριτική μας περιοχή που έτσι κι αλλιώς μαστίζεται από το φαινόμενο της αστυφιλίας», εξηγεί ο κ. Κλεάνθους, προσθέτοντας ταυτόχρονα ότι γίνεται μια προσπάθεια ανάδειξης του γεγονότος ότι είναι η τελευταία εναπομείνασα περιοχή στο νησί που οι κάτοικοί της ασχολούνται με αυτό το επάγγελμα. «Το περιλαμβάνουμε σε όλα τα διαφημιστικά έντυπα που κυκλοφορούν, αλλά σε γενικές γραμμές δεν υπάρχουν ιδιαίτερα περιθώρια διατήρησής του από τη στιγμή που και το κράτος δεν στέκεται αρωγός στις όποιες προσπάθειες», καταλήγει.

Πηγή: city.sigmalive.com